M. T. B. COLLEGE, SURAT
Manuscripts Library

No. Ref.
Ser. 143

Title: Mokusha Dipa

Lata

143

Prakāsha Dīpa	Title
Gnānadeva	Author
	Editor
	Year, Vols.
	Publisher
143	Remarks

॥२

अथप्रकाशदीपज्ञानदेवकृतप्रारंभः

[illegible]

॥१॥

॥प्र०॥ श्रीगणेशायनमः॥श्रीसरस्वत्यैनमः॥श्रीगुरुभ्योनमः॥श्रीरामायनमः ॥प॥
श्रीकृष्णायनमः॥अथप्रकाशदीपज्ञानदेवकृतप्रारंभः॥ॐ नमःपुरा
॥१॥ णपुरुषोत्तमा॥तुंसच्चिदानंदरामा॥परात्परापरमात्मा॥आदिपुरु
षा॥१॥ तुजपासावसकळ॥गणेशशारदादिकविमुळ॥गुरुशिष्यसक
ळ॥चतुरजाले॥२॥म्हणोनितुसेंतुजस्तवन॥करितांउजळेलज्ञान॥
प्रकाशेंनिधान॥स्वस्वरुप॥३॥सप्तपाताळिंहुनिपरतें॥येकवीसस्वर्गा
हुनिवरुतें॥तुसेंस्वरुपनिरुतें॥दशादिशा॥४॥तुसेंस्वरुपनिर्विकार॥
तुजनाहींअंतपार॥तुजेंआंगिविस्तार॥अनंतब्रह्मांडें॥५॥जैसासागरीं
तरंगाकार॥येकपुरतीयेकविस्तार॥तैसाउत्पत्तिस्थितिसंव्हार॥तुस्या

॥प्र०॥ स्वरुपीं॥६॥सकळप्रपंचविस्तारिसि॥कल्पनाकरुनितुंविसारशि॥ ॥दी०॥
सेवटींतुंविउरसी॥निजरूपें॥७॥म्हणोनितुसेंतुजस्तवन॥मासेंहृ
॥२॥ दईंप्रगटेज्ञान॥हेंयेकोनिस्तवन॥चंद्रचुडसंतोषले॥८॥मगजाली
प्रबंधकरणी॥शब्दरत्नांचिपुरवणी॥जेधरतीनीर्वाणी॥तेपावती
मुक्तितें॥९॥परिदैवांसारिखेंजाणावें॥ज्यासजिनकीदृष्टितितुकेंपा
हावें॥अंधेंकेविंजाणावें॥सुढाळरत्न॥१०॥कुसुमकळिकेंसाबावला
भ्रमर॥सुगंधरसभोगिचतुर॥मक्षिकेनावडेथोर॥दुर्गंधीचिभोक्ति
॥११॥समुद्रिंपानबुडेबुडती॥सुढाळमोतींकाढिती॥तैसेरिघोनियां
ग्रंथीं॥घिइजेविवेकपैं॥मनकरूनियांस्थिर॥सेविजेयाग्रंथाचावि

चार ॥ जैसें निवाड करिती नीरक्षीर ॥ राजहंस ॥ १३ ॥ नातरि कागाचिया
परी ॥ चंचु घालुनियां भीतरी ॥ डहुळाडहुळ करी ॥ तिथें निवाड कैंचा ॥ १४ ॥
वक्ता कां श्रोता जरी ॥ शब्दासरिसा अनुभव करी ॥ तो त्या पूर्ण्या मुरारी ॥
संतोष नाती ॥ १५ ॥ ईश्वर भक्ति जेणें केली सावें ॥ तो चें मन ये ग्रंथीं स्थि
रावें ॥ आपेंआप उगवे ॥ संदेह न पडे ॥ १६ ॥ पायाळासि निधान दिसे ॥
येरासि कां न दिसे ॥ ज्याचें अदृष्ट जैसें ॥ तैसें धावों लागे ॥ १७ ॥ म्हणोनि
चतुरीं सावध होइजे ॥ ये ग्रंथिंचा अनुभव घेईजे ॥ हृदईं सदा वाहिजे ॥ ॥२॥
तरी च सिद्धि होय ॥ १८ ॥ हें उपनिषधाचें सार ॥ वेदशास्त्राचें गहिव
र ॥ सिद्धांचें बीजाक्षर ॥ मथिलें असें ॥ १९ ॥ ज्यासि असेल गुरुचा सौ

श्री आदिपुरुष भगवान ॥ गवसे तें कथिन ॥ २ ॥ आतां त्रिपद महावाक्या
च्या विचार ॥ जेथें साक्षात होय ईश्वर ॥ तो हे को निनिर्धार ॥ धरीं मानसीं
॥ ३ ॥ तरी त्वंपद तत्पद दोन्ही ॥ आसी पदीं मिळोनी ॥ तेथें जीव ईश्वर नी
र्वाणी येकरूप ॥ ४ ॥ तत्पद म्हणजे परमात्मा ॥ त्वंपद म्हणजे जीवात्मा ॥
दोंहीं च्या तादात्म्या ॥ बोलिजे असी पदीं ॥ ५ ॥ तत्पद म्हणजे दों परी ॥ श
बळ शुद्ध अवधारीं ॥ त्वंपदही ते चि परी ॥ शुद्ध लक्षपैं ॥ ६ ॥ करूनि मा
येचा अंगिकार ॥ जो करी सृष्टीचा व्यापार ॥ परमात्मा सर्वेश्वर ॥ तो श ॥३॥
बळ तत्पदार्थी ॥ ७ ॥ मायाउपाधी वेगळा ॥ जो निःप्रपंच निर्मळ ॥ तो प
रम पुरुष केवळ ॥ शुद्ध तत्पदार्थी ॥ ८ ॥ ऐसा जो परमात्मा ॥ तो येकि

॥प्र०॥ रस॥आणि सकळ शास्त्रांचा अभ्यास॥ तो विजाणे ईश॥येग्रंथीचा ॥दी०॥
॥२०॥शास्त्रींरिघनसे॥अथवा गुरुसंगतीन बैसे॥त्यासि अंधार दि
से॥याग्रंथीच्या विचारु॥२१॥आतां असो ईतुकें॥ ग्रंथ बोलिजे कव
॥५॥: तुकें॥सावधान ध्यानेयेके॥प्रकाशदिप॥२२॥याग्रंथाचें नाव प्रकाश
दिप॥जेथे बोलिजेल शुद्धस्वरुप॥हारवलें दाविजेल आप॥सवसागरीं
हें शेवलीशु तो जीव्हणे॥आतां येकचित्तें राहाणे॥सांगिजेल ते खुणे॥
साधन हे कावें॥२४॥ इति श्रीप्रकाशदीपे प्रथमप्रकरण॥१॥ आतां
शिष्य पुसे विचारु॥कवण तो सर्वेश्वरु॥तंवसंतोषोनि श्रीगुरु॥बोल
ते जाले॥१॥धन्य धन्य गा तुसें पुसणे॥आतां तुसे मनोरथ पुरवणे॥

॥प्र०॥ जे करोनि क्षमा॥शबळ शुद्ध जीवात्मा॥ तो कैसा पां॥९॥स्थुळ सुक्ष्म कारणी ॥दी०॥
गुंतला॥अविद्या काम कर्मीं वेष्टिला॥संसार वसें दुरावला॥तो शबळ त्वंप
दार्थ॥१०॥स्थुळ सुक्ष्म कारणापासुनी॥सुटला आपआपणा देखोनी॥
॥६॥: अविद्यातीत होउनी॥राहिला तो शुद्ध त्वंपदार्थ॥११॥जो शुद्ध तत्पदार्थ
तो विशुद्ध त्वंपदार्थ॥ दोंहींच्या येकपदार्थ॥त्याचा हा ऐक्य प्रकार॥१२ दों
हींचा शबळांश सांडिजे॥ शुद्धांश लक्ष घेइजे॥आणि दोंहीं सयेकत्व
भेद नाहीं॥१३॥दोहींचा शबळांश तो मिथ्य॥शुद्धांश तो सत्य॥आणि
दोंहीं सयेकत्व॥ भेद नाहीं॥१४॥म्हणोनि तत्पदाचा शुद्धांश शोधी॥ते
थें भेट होईल परमानंदी॥ऐसें बोलिजेल वेदीं॥तेंपरी सबापा॥१५॥

तरि हं पद शोधन कैसें ॥ पुससील तरि गोष्टि ऐसें ॥ सांगेन तें विश्वासें ॥ परी
स बापा ॥ १६ ॥ मी कोण ऐसें पाहीं ॥ जे मूल लासि या देहीं ॥ देहास गट
मि विलक्षण सी पाहीं ॥ परि विचार नेणसी ॥ १७ ॥ तुं या देहा वेगळा नि
श्चांत ॥ हा निर्धार गा निश्चित ॥ या देहास तुं जाणत ॥ तरी देह कैसेन नि
गा ॥ १८ ॥ माझें देह म्हणोनि जाणसी ॥ तरि तुं देह कैसेनि होसी ॥ तुं दे
हा वेगळा परियेसि ॥ तुं जाणता तुं ॥ १९ ॥ माझें देह म्हणोनि जाणे ॥ तें
नि तुं चैतन्य आपण ॥ स्थुळ देहा वेगळा होऊन ॥ पर तो नि पाहें ॥ २० ॥
तुं निराकार स्वरूप ॥ पाहें आपला प्रकाश आप ॥ तुझा तुं ज्ञानदिप ॥ ॥४॥
हो वो नियां ॥ २१ ॥ तुज विण आपणातें ॥ आणिक कवण जाणतें ॥ तु

॥प्र०॥ सें तुज विदेखवतें ॥ आपणे नि ॥ २२ ॥ स्थुळ देहाचा आकार ॥ तुं नि जाणसि वि ॥दी०॥
चार ॥ हस्त पादादि शिर ॥ अवयव अवघे ॥ २३ ॥ पंचभूतांचें शरीर ॥ औठ
॥५॥: हात साकार ॥ याचा जाणसी विचार ॥ तुं विवेक ॥ २४ ॥ रोमावळी चर्म शि
रा ॥ मांस अस्ति हे पृथ्वी आकारा ॥ या विया जाणसी विचारा ॥ तुं विवेक ॥ २५ ॥
लाळ मुत्र शुक्र शोणित ॥ पांचवा श्वेद निरुता ॥ या शि आपयैश तें देखता ॥
तुं वेगळा विवेकीं ॥ २६ ॥ चळण वळण धावन ॥ प्रसारण आकोचन ॥ हे वायो
चे पांच गुण ॥ जाणता तुं विवेक ॥ २७ ॥ क्षुधा तृषा आळस नीद्रा ॥ कांति हें
पं॰ च शिष्यें द्रा ॥ ते जाणिया प्रकारा ॥ जाणता तुं वि ॥ २८ ॥ काम क्रोध शोक
जाण ॥ मोह भय हें आकाश गुण ॥ यास तुं जाणता जाण ॥ तया वेगळा वि ॥ २९ ॥

यैसा पंच भूतांसिं वेगळा ॥ तुं असलसि गा निराळा ॥ जाणसीस कळों ॥ तो वि तुं
गा ॥ ३० ॥ जाणपणें जें निरुतें ॥ तें वि तुं निरुता तें ॥ जाण तो सि पंच भूतें ॥ तुं भूतें
कैसे नि ॥ ३१ ॥ पंच भूतें वेगळीं ॥ ते वस्तु सहजें वि मोकळी ॥ तुज तुं न्याहाळीं ॥
तुज बंधन कैंचें गा ॥ ३२ ॥ पंच भूतें आकारलीं ॥ सर्वें वि विलया गेलीं ॥ तरि
मृत्यु तें वि पावलीं ॥ तुं अमर विकीं ॥ ३३ ॥ सहजनीं पंच भूतें ॥ राहिलीं जेथि
त्या तेथें ॥ मरण कवणा तें ॥ नाहीं च पां ॥ ३४ ॥ पृथ्वी गेलि पृथ्वी आंत ॥ आ
प समावलें आपांत ॥ तेज तें तेंजात ॥ राहिलें गा ॥ ३५ ॥ वायो मिळाला वायो
सि ॥ आकाश मावळे आकाशीं ॥ उरला सि तुं अविनासि ॥ निज रूप ॥ ३६ ॥ ॥५॥
यैसें स्थुळ देह ॥ मांडत मोडत आहे ॥ यासि भुलला सि पाहें ॥ मी च म्हणोनि
॥ ३७ ॥

॥श्र०॥ म्हणोनि देह भ्रम साडीं ॥ आपण आपणासिं निवडीं ॥ जैसा सारा काढी ॥ ॥दी०॥
निवडुनि सोनें ॥ ३८ ॥ मि च म्हणणे देहासि भूललेपणें ॥ हें वि आत्म यासि म
॥६॥ रणा ॥ म्हणोनि बुझें परि पूर्ण ॥ आमर रुपा ॥ ३९ ॥ देहासि मी च म्हणोनि भूलला
सी ॥ थोर अभिमानिं पडलासी ॥ जाति कुळ धरितो सि ॥ देहा विनि गुणे ॥ ४० ॥
शुद्र वैश्य क्षत्रिय ब्राह्मण ॥ हा देहो वि गुण ॥ तुज नाहीं च्यारी वर्णी ॥ यासि तुं या
भुलुन को ॥ ४१ ॥ नाव रूप देहास वि ॥ देह नाव रुप जाणसि तुं वि ॥ तुं आत्मा स
हज वि ॥ वीश्व देही ॥ ४२ ॥ देही देह च उत्तम मध्यम ॥ देहास वि गोत्र नाम ॥
तुं या देहा वेगळा आत्माराम ॥ यास भूलो नको ॥ ४३ ॥ हें देह वि नर नारी ॥
हे देह च बाळ हो य वृद्ध री ॥ हे देह ची विस्तारि ॥ जग जाहालें ॥ ४४ ॥ योनि

योनिस्थान गुणे नारी ॥ लींगस्थान नर अवधारीं ॥ परि असे देहाभीतरी ॥ तो
नरकीं नारी पैं ॥ ४५ ॥ ह्मणोनि तो आत्मा अनंत ॥ व्यापोनि बाहेर आंत ॥ परि
पुर्ण सदोदित ॥ लोक त्रईं ॥ ४६ ॥ ऐसें स्थुळ देहींचि गुणे ॥ पावसी नाना बंधन ॥
तें तुझेनेचि अज्ञाने ॥ गुंतलासी ॥ ४७ ॥ तरि देहा वेगळा होई ॥ देहासिं गुंतो
न कोकाहीं ॥ तुज तुंन्या हाकिन राहीं ॥ सहज सुखी ॥ ४८ ॥ स्थुळ देहासि जा
णता ॥ स्थुळ देह नव्हेसि सर्वथा ॥ मी वत्स ह्मणोनि रथा ॥ देहीं भुलो न को ॥ ४९ ॥
या देहाचे षड्वीकार ॥ येक त्याचा विचार ॥ देह नव्हे तें तें साकार ॥ जालें अ ॥६॥
से ॥ ५० ॥ पुढती वाढिये रितिनांदत ॥ बाळ तारुण्य वृद्ध होत ॥ शेवटीं मर
ण पावत ॥ तया तूंची जाणसी ॥ ५१ ॥ यासाहि विकाराचें रूप जाणसी ॥

॥प्र०॥ ह्मणोनि दोन्हीं जाणसी ॥ आपुल्या बाल्य तारुण्य वृद्धपणासी ॥ तुंचि देख ॥टी०॥
ताचि ॥ ५२ ॥ मातृगर्भीं आकारलें ॥ आणि संसारीं नांदलें ॥ पुढतीं विलयागे
लें ॥ ऐसें तुंचि जाणसी ॥ ५३ ॥ हें देह तुंचि जरि होसी ॥ तरि निद्राकाळीं परि
॥७॥ येसी ॥ देह काय कवणासी ॥ जाणत आहे ॥ ५४ ॥ निद्राकाळींचे आवसरीं ॥ =
चोर वस्त्रें भूषणे चोरी ॥ जरी तुं देह तरी ॥ का जाणसि ना ॥ ५५ ॥ अथवा मरण
आलें ॥ गोत्रजांसि आकांत वर्तलें ॥ तरि कां नाहिं वर्जिलें ॥ जरि तूं देह तरी ॥ ५६ ॥
तुंनी द्रामरणासि जाणत ॥ असमी स्वयं बोधवर्त्तत ॥ ह्मणोनि देही असोनि
देहातित ॥ जाण निश्चांत तूं ॥ ५७ ॥ स्थुळ देह जागृती अवस्था ॥ यांचि जा
णसि तुं व्यवस्था ॥ मी जागा कीं निद्रिस्था ॥ ह्मणोनियां ॥ ५८ ॥ आपुलें जा

पावेंतुं जाणसी ॥ ह्मणोनि वेगळा त्या जाणण्यासी ॥ जाणतें तुं न व्हेसि ॥ सर्वथै
व ॥५९॥ मी जागता की निद्रिस्त ॥ ऐसा तुझा तुं जाणत ॥ ह्मणोनि साक्षितिन ॥
निरालंब तुं ॥६०॥ नयनी आपुले जाणसि ॥ सर्वरूपातें पाहासी ॥ त्यातें हि जा
यासी ॥ तुं येक ॥६१॥ माझे दोनि डोळे ॥ ह्मणोनि तुज विकळे ॥ तुं तया वेगळें ॥
सहजें चि कीं ॥६२॥ हें स्थुळ देह ऐसें ॥ आणि लिंगदेह तें कैसें ॥ तें येक चि तें प
रियेसें ॥ सांगिजेल तें ॥६३॥ श्रवणी शब्द यैकणे ॥ तें थें तुसें चि जाणणे ॥ तु
ज विण कोण ॥ जाणितलें गा ॥६४॥ त्वचे चिया सुखदुःखासि ॥ त्यातें तुं चि ॥७॥
जाणसी ॥ तुज वेगळें परियेसि ॥ तुं तया वेगळा चि ॥६५॥ जीव्हे रसा चिरुची ॥
गोडी षड्रसाची ॥ ते जाणसी तुं चि ॥ तुं तया वेगळा ची ॥६६॥ घ्राणि वापरि

॥प्र०॥: मळ ॥ सुगंध दुर्गंध आणि अनिळ ॥ तेथें जाणता केवळ ॥ तुं चि गा ॥६७॥ ॥टी०॥:
ऐसी त्या नेंद्रियें पांचि ॥ यासि जाणता तूं चि ॥ ह्मणोनि वेगळें चि ॥ चैतन्य तें
तुं ॥६८॥ वाचे जे बोल बोले ॥ ते तुं वां चि जाणितले ॥ ह्मणोनि वाचे वेगळें ॥
॥८॥: तुसें रूप ॥६९॥ हाता चें देणें घेणें ॥ तें ही तुसे चि जाणणे ॥ पांयांस चालणे ॥
जाणता तुं चि ॥७०॥ शिश्नाचा जो व्यापार ॥ तो ही जाणसी तुं विचार ॥:
गुदस्यानि निर्धार ॥ तुज चि ठाउका ॥७१॥ ऐसिं पांच ईंद्रियें ॥ यां चिं जें जें
कार्यें ॥ जाणसी तुं चि यियें ॥ दशा ईंद्रियें ॥७२॥ यां दशा इंद्रियां मधीं ॥ अं
तःकर्ण मन बुद्धि ॥ चित्ताहंकारा विशुद्धि ॥ जाणता तुं चि कीं ॥७३॥ ना
हीं विषयवासना ॥ जे निश्चळ अंतःकरणा ॥ सासि तुं जाणे ॥ नीश्चळ ह्मणोनि वि
॥७४॥

कल्पना सोडिं धरि ॥ हे मनाचि कुसरी ॥ ते तुं चि जाणसि जरी ॥ मनासि तुं
सा ॥७५॥ बुद्धि करि निश्चयात्मक ॥ तिंसिं जाणसी तुं चि येक ॥ बुद्धिप्रकाश
क ॥ तुं चि गा ॥७६॥ चित्ताचें चंचळपण ॥ तें चि तुं जाणसी आपण ॥ साव
धकीं व्याकुळ जाणे ॥ हें तुज चि कळे ॥७७॥ हे समस्त गुण ऐसे ॥ वांयां भु
लविलें यैसे ॥ सुख दुःख घेतसे ॥ मी म्हणोनि ॥७८॥ ऐसें हें चित्त मन बु
द्धि ॥ तैसा अहंकार त्रिशुद्धि ॥ तुं चि जाणसि गुणनिधि ॥ चैतन्यरूपा ॥७९॥
प्राण जाणे नासाग्रें ॥ इडा पिंगळा मोहरें ॥ त्यासि जाणता विचार ॥ आपु
ले नि तुं ॥८०॥ आपान वाहे अधोमुख द्वारें ॥ त्यासि जाणसि तु विचारें ॥
यां समस्तां निर्धारें ॥ तुवां चि जाणितलें ॥ ८१ ॥ तुं निराकार स्वरूपा ॥ शु ॥८॥

हिं करणे ॥ इंद्रिय व्यापार ॥८८॥ हें इंद्रियें तुझेनि चालती ॥ अंतःकरणा चि मती ॥
परंतु वेगळे स्वयंज्योती ॥ अकर्ता तुं ॥८९॥ आणि पंच प्राण पंचविंशक ॥ हें तु
झेनि चि येकयेक ॥ सकळांसिं तुं नायक ॥ चालविता पै ॥९०॥ तुझेनि चि हे चाल ॥
तुवांचोनि हें यांहि दिसलें ॥ तुवां सर्व तें जाणितलें ॥ सर्वसाक्षि तें ॥९१॥ तु
ज तुवां नाहीं देखिलें ॥ म्हणोनि इंद्रियव्यापार म्हणसी म्या केले ॥ त्यां इंद्रि
यांसिं तुवा जाणितले ॥ तरी तुं व्यापारा वेगळा चि कीं ॥९२॥ इंद्रिय व्यापा
र आणि इंद्रियासिं ॥ तुं चि सांते जाणसी ॥ तरी इंद्रियें आणि क व्यापारा
रासी ॥ तुं वेगळा चि ॥९३॥ असा ने भ्रमलासी ॥ आणि अहंकारें भुलला
सी ॥ म्हणोनि मानसी ॥ मी म्हणोनि ॥९४॥ म्हणोन कर्म जडे ॥ आत्मा ॥९॥

॥प्र०॥ त्यासारखें तुझें रूप ॥ हें साकार निराकार सांडोनि आप ॥ पाहें आपणा ॥ ८२ ॥ ॥दी०॥
व्यान उदान समान ॥ आणि अपान प्राण ॥ ऐसे पंच प्राण पवन ॥ यासि तु
ज वांचुनी कवण पैं ॥ ८३ ॥ शब्द स्पर्श रूप रस गंधासी ॥ तुंचि जाणासि
॥९॥ पंचविषयासि ॥ म्हणोनि पंचविसां कळांसि ॥ लींगदेहासि जाणता तुं ॥ ८४ ॥
अंतःकरणाचें निश्चळपण ॥ मनाचें मननपण ॥ बुद्धिचें बोधव्य चित्ता
चें चंचळ लक्षण ॥ अहंकाराचें मीपण जाणता तूं ॥ ८५ ॥ श्रोत्रें हे कसी ॥
त्वचेने सुखदुःख भोगिसी ॥ नेत्रीं रूपें देखिसी ॥ तुं चि येक ॥ ८६ ॥ वाचे
जें बोल बोलणें ॥ हातासि देणें घेणें ॥ पायांसि चालणें ॥ तुझेनि च ॥ ८७ ॥
शिश्नें जें सुख भोगणें ॥ गुदासि मळोत्सर्ग सांडणें ॥ इतुकें तुझेनि तुज ना

॥प्र०॥ न अंगें घडे ॥ मना दाखवी पवाडे ॥ गर्भवासाचे ॥ ९५ ॥ इंद्रियांचे व्यापा ॥दी॥
र वेगळाले ॥ सहज जें जें जालें ॥ तें तुवां भोगुनि पाहिलें ॥ तो तुं वेगळाचि
॥ ९६ ॥ म्हणोनि तुज त्यागितां नाहीं त्याग ॥ भोग भोगितां नाहीं भोग ॥ न
॥१०॥ करीतां स्नान योग ॥ बंधन नाहीं ॥ ९७ ॥ विषय इंद्रिय व्यापारी ॥ वर्त्तता
तुं मना धारी ॥ निश्चळ बैसोनि निर्धारीं ॥ तुज बंधन कैंचें ॥ ९८ ॥ इंद्रि
यें चालती तुझेनि चि ॥ परि तुज करणें नाहिं चि ॥ तुं निरालंब सर्व गुणे
सीं ॥ वर्तणुक जाणसी ॥ ९९ ॥ या सर्व गुणांसि जाणता ॥ तो तुं आपणासी
जाणता ॥ तुज तु प्रकाशला सि आतां ॥ तुझा तुं चि ॥ १०० ॥ पंचविस कळां
चा लिंगदेह ॥ ते ऐसे स्वभावस्ता आहे ॥ तितुं चि तुं विसोय ॥ जाणतो सिगा ॥ १ ॥

स्वप्नीचें जें देखिलें। तें जागृतीसहर पलें॥ परी जाणणें उरलें॥ विश्वदेही॥२॥:
स्वप्निचें जें दिसे। तें जागृतिस नासे॥ पया दोंहितें जाणतसे॥ लिंगतें तुं वि॥३॥:
जागृतीन दिसलें॥ तें स्वप्निं भासलें॥ स्वप्निं जें देखिलें॥ तें जागृतिस हारपे॥४॥
जागृति जालिया असे॥ तें विस्वप्नि नादतसे॥ परि या दोंहींतें जाणतसे॥ तें तुं
अखंडिता॥५॥ स्वप्नी जागृतीवेगळा॥ तुं असती निराळा॥ निरालंब निख
ळा॥ चैतन्य तूं॥६॥ येसें पाहतां अनुभवें॥ प्रपंचापासोनि सुटावें॥ मुक्तिसा
योज्यता पावे॥ म्हणे ब्रह्मभूतो जी॥७॥ प्रकाशादी पाचें बोलणें॥ जैसमर्था
वें देणें॥ दैन्याचे घळे करणें॥ क्षणमात्रें॥८ हें येकतां मनोभावें॥ कवणें दु
खित न व्हावें॥ सर्व रोगियासे वावें॥ आमृत हें वि॥९॥ दुखिता जो होय नर॥ ॥१०॥:

॥प्र॥: तो रोगी अघोर॥ सावचित तो पैल पार॥ उतरेल पैं॥१०॥ ईति श्री प्रकाशादि ॥टी०॥:
श पेलिंगदेहनिरसनं नाम द्वितिय प्रकरणं॥२॥: श्रीरामचंद्राय नमः॥: तुं न या
व्हेसि स्थुळदेह॥ आणिन व्हेसि लिंगदेह॥ या दोहीं देहा तितरा हे॥ चैत
॥११॥: न्य तुं॥१॥ या दोहीं देहातें जाणता॥ दोन्हि देह न व्हेसि सर्वथा॥ आतां जा
णणेंवि निश्चिंता॥ चैतन्य तुं॥२॥ तव शिष्य ह्मणे पावचना॥ दोंहीं दे
हाचि विवंचना॥ पुढति सांगा विरचना॥ परतोनियां॥३॥ ऐके शिष्या आ
प तेज वायो आकाश॥ याचे पंचविस अंश॥ रोम चर्म नाडी मांस॥ अस्थि
जाण पृथ्वीच्या॥४॥ लाळ मूत्र शुक्र शोणित॥ स्वेद हे पांच आपनि श्चिंां
त॥ वोळखें बा समस्त॥ शिष्यराया॥५॥ क्षुधा तृषा आलस्य॥ निद्रा

कां तिहे अंश ॥ ते जाणे परियेस ॥ शिष्यराया ॥ ६ ॥ चळण वळण धावन ॥
प्रसरण आकोचन ॥ हे वायोचे गुण ॥ पांचहि निश्चांत पैं ॥ ७ ॥ काम क्रोध
शोक जाण ॥ मोह भय हे आकाश गुण ॥ ते पांच सांगितले जाण ॥ शिष्य
राया ॥ ८ ॥ ऐसें पंचविसांचें शरीर ॥ तेथें जागृती अवस्था निरंतर ॥ विश्व
अभिमानि निरंतर ॥ या स्थुळदेहींचा ॥ ९ ॥ नेत्रस्थान स्थुळ भोग जाण ॥
रजोगुणाचा प्रपंच पूर्ण ॥ स्थुळदेही शरीर खुण ॥ जाणसी तुं ॥ १० ॥ आतां
लींगदेह कैसें ॥ पंचविस कळांचें परियेसें ॥ सुक्ष्मदेह म्हणिजे तसें ॥ ऐकसा ॥११॥
वधान ॥ ११ ॥ अंतःकरण मनबुद्धि हे ॥ चित्त अहंकार पाहे ॥ श्रोत्र त्वक जि
व्हा हे घ्राण हे ॥ ज्ञानेंद्रियें पैं गा ॥ १२ ॥ वाचा पाणी पाद गुह्य गुद ॥ हे क

या समस्तां जाणे ॥ तो मी आपणातें नेणे ॥ तें मातें मज दावणे ॥ श्रीगुरुराया
॥ २० ॥ मग श्रीगुरु म्हणे भलें ॥ तुं या दोही देह जाणितले ॥ परि अज्ञान नाहीं
निरसिलें ॥ आत्मविषईचें ॥ २१ ॥ तुं जाणे तें कि आपणि यांनि जाणसि ॥ हें लक्ष तें
पा अज्ञानासि ॥ लटिकें अज्ञान वाहातोसि ॥ मस्तकीं आपुल्या ॥ २२ ॥ मी आ
पणासि नेणे ॥ ऐसें अज्ञानासि न घडे म्हणणें ॥ म्हणोनि सहजरूप चैतन्य प
णे ॥ अज्ञान नव्हें मिथ्या ॥ २३ ॥ सांडुनि स्थुळ सूक्ष्म देहातें ॥ पाहों गेलासि आ
पणातें ॥ तंव वर्णव्यक्ति अतित निरालंबातें ॥ पाहातां नि सांबावलासि ॥१२॥
॥ २४ ॥ तुज जवळीं नू असतां ॥ कां भांबावलासि निरुता ॥ मी नेणे ऐसें जा
णतां ॥ तुज वाचोनि कवण गा ॥ २५ ॥ तुज पासीं तुं आससी ॥ नाथिलें ब

॥ग्रं०॥: र्मेंद्रिये पंचविध॥ व्यान उदान समान प्राण अपान भेद॥ प्राण पंचक हें ॥दी०॥:
॥१२॥: ॥१३॥ शब्द स्पर्श रूप हे॥ रस गंध पंच विषय॥ तुज पासोनि निश्चय॥ नि
रुतें जाणावें॥१४॥ ऐसें पंचविस कळांचें॥ सूक्ष्म देह जीवाचें॥ हें स्वप्न अ
वस्थेचें॥ मंदिर पैं गा॥१५॥ अभिमानी तैजस॥ कंठस्थान भोग विविक्त
जाणिजे स॥ हे सत्व गुणाचे अंश॥ प्रपंच जाणावा॥१६॥ ऐसीं तुझीं शा
रीरें दोन्हीं॥ तुं नव्हेसि जाणसि लक्षोनी॥ पाहें पां विचारूनि॥ तुज सि
तुं॥१७॥ या दोंहीं देहिंचा जाणता जाण॥ सांग पां तुं कवण॥ या बोला
विखुण॥ शिष्या विचारुं गेला॥१८॥ या समस्तासि मि जाणता॥ तो वि
कवण मी निश्चांता॥ विचारोनि यां मार्था॥ ठेविला श्री गुरुचरणीं॥१९॥

॥ग्रं०॥: ज्ञानें केविं लाजतोसि॥ मी नेणें ऐसिया अज्ञानासि॥ जाणता तुज वाचोनि क ॥दी०॥:
वण॥२६॥ मी आपणातें नेणें ऐसा हेतु॥ ज्ञानें जाणियांतें असती जाणतुं॥ अपो
॥१३॥: निद्रष्ट अज्ञाना अतितु॥ निभ्रांत पैं गा॥२७॥ नेणें ऐसें बायांच मानसि॥ कां मी
नेणें हें सें जाणत असती॥ तरी जाणणे तुं व्हिडोसी॥ नेणणें मिथ्या॥२८॥ जा
णणें तें ज्ञान॥ नेणणें ते अज्ञान॥ जाणणें तें तु चैतन्य॥ निजरूप॥२९॥ अ
ज्ञान तुज पासाव उठिलें॥ तेणें तुज भ्रमविलें॥ बाबुळियेनें कोंडिलें॥:
जीवन जैसें॥३०॥ उदका पासोनि उठलि बाबुळी॥ आणि त्या उदकास चि क
वळी॥ तैसि तुज वेधली॥ अज्ञान बुद्धि॥३१॥ त्या अज्ञानें भ्रमलासि॥ आपि
आपणातें चुकलासि॥ मग देहातें धरुं लागलासि॥ मि म्हणोनि॥३२॥०

म्हणोनि स्थुळसूक्ष्म दोन्ही ॥ मानिसि मी व म्हणोनि ॥ तुं जा[stain]पासी तों तें दो
न्ही ॥ यालागिं तुं वेगळा त्वि ॥ ३३ ॥ स्थुळसूक्ष्म देहा नें ॥ आणि विपरीत ज्ञा
नातें ॥ अज्ञानें चि प्रसवलें म्हणोनि अज्ञानातें ॥ कारण देह म्हणिजे ॥ ३४
तरी विपरीत ज्ञान तें कोण ॥ यैसें पुसिलें आपण ॥ तरी [stain] दोन्ही देह मी ऐ
सें म्हणें ॥ विपरीत ज्ञान त्यासि म्हणिजे ॥ ३५ ॥ जेथें दोन्ही देह निरसीले ॥ त
रीतें विपरीत ज्ञान लटिकें जालें ॥ जे णे दोन्ही देह मानिलें ॥ तें कारण दे
ह पै गा ॥ ३६ ॥ या प्रकारेंसी ॥ अज्ञानमुक्त परियेसी ॥ त्या वेगळा जालासी ॥ ॥१३॥
सत्यरूप ॥ ३७ ॥ तुसें कारणदेह अज्ञान ॥ तया वेगळा जालासि आपण ॥
उरलें शुद्ध ज्ञान ॥ तुं परमरूप ॥ ३८ ॥ मी मज नेणे ॥ म्हणोनि तुवां जाणित

॥प्र०॥ लें आपण ॥ जाणितलें जाणणें ॥ तुवां त्वि कीं गा ॥ ३९ ॥ नेणणियासि जाणि ॥दी०॥
तलें ॥ त्या नेणणियावेगळें ॥ जालें म्हणोनि कारण देह सुटलें ॥ तुज पासोनि
॥१४॥ ॥ ४० ॥ ज्या अज्ञानें आवरलासी ॥ त्या अज्ञाना पासोनि सुटलासी ॥ तुं वि
आगा उरलासी ॥ परमस्वरूपा ॥ ४१ ॥ जैसें बाष्पुकी सहनें वारिलें ॥ तेथें शु
द्ध उदक उरलें ॥ तैसें अज्ञान वेगळें जालें ॥ तुसें निजरूप ॥ ४२ ॥ जेथें अज्ञा
न वेगळें जालें ॥ शुद्ध चैतन्य निराळें उरलें ॥ गर्भवास राहिले ॥ ओपें आ
प ॥ ४३ ॥ अज्ञान वसें संसार ॥ यैसा वेदांतिंचा विचार ॥ जेथें अज्ञानासि
होय संव्हार ॥ तेथें संसार कैचा ॥ ४४ ॥ आत्म्यासि जें बंधन ॥ तें जग
ताचा सिद्ध अज्ञान ॥ जेथें प्रगटे आत्मज्ञान ॥ तेथें बंधन कैचें पां ॥ ४५ ॥

म्हणोनि आत्मज्ञाना विण येक ॥ उपाय करिसि अनेक ॥ तेणें गुंफसि अधिक ॥
भवरूसिया ॥ ४६ ॥ अज्ञानसंगें नाना बंधनें ॥ ति तुकीं वारिलीं आत्मज्ञानें ॥
महापातकें दहनें ॥ केलीं देख ॥ ४७ ॥ अज्ञाना वेगळा जाला ॥ तो जीवन्मुक्त
बोलिला ॥ जिता न्हि पावला सायोज्यता ॥ ४८ ॥ ये विदेहीं असतां ॥ जाला
मुक्ति न्हा सोहळा देखतां ॥ मेलियां पावेल वार्ता ॥ कवण जायेल ॥ ४९ ॥ अनं
त मार्ग बोलिले बहुत ॥ मंत्र यंत्र उपदेशित ॥ ते नव्हे वेगळे येथें ॥ संसारासी ॥ ५०
जेथें आपणासि नाहीं देखिलें ॥ त्याचे काय किजे बोलिलें ॥ त्याचें अज्ञान ना ॥१४॥
हीं सुटलें ॥ आत्मविषइंचें ॥ ५१ ॥ त्या आंधळियाचे बोल ॥ जैसे कणेविण फो
ल ॥ गुंफवेल तें उगवेल ॥ त्याचि निकें सें ॥ ५२ ॥ आतां असो इतुलें ॥ स्थुळसू

॥प्र०॥ क्ष्मा जें असें व्यालें ॥ तें कारण देह बोलिलें ॥ मिथ्या अज्ञान ॥ ५३ ॥ मुळी अज्ञा ॥दी०॥
॥१५॥ न वि मिथ्य ॥ तयाचें कार्य केवि सत्य ॥ म्हणोनि स्थुळ सूक्ष्म असत्य ॥ शोधावें न
लगे ॥ ५४ ॥ तुर्से कारण देह अज्ञान ॥ तेथें सुषुप्तिचें स्थान ॥ ये काग्र करूनि म
न ॥ सांगतसें परियेसिं ॥ ५५ ॥ जागृत स्वप्न अवस्था दोन्ही ॥ जीवें भोगिस्या इं
द्रियाचेनि ॥ वेध लागला मनी ॥ तो तेथें विसरला ॥ ५६ ॥ जागृती आणि स्वप्न ॥
नाहीं इंद्रियें आणि मन ॥ ते सुषुप्ति अज्ञान ॥ अवस्था गा ॥ ५७ ॥ सुषुप्ति मा
जि असो निसुषुप्ति तें ॥ तुं जाणसि याने णिवें तें ॥ जागा होउनि सांगसि ये
थें ॥ तु सा साक्षी तुं ॥ ५८ ॥ मी जागा ना स्वप्न पाहत ना ॥ यैसा न व्हता मा साहेन ॥
यैसें तुं व सांगत ॥ तयाने णिवेंतें ॥ ५९ ॥ जागृति स्वप्न विसरला सि ॥

जागा होउनि तुं विसांगसी॥ म्हणोनि नया शुषुप्तिसि॥ वेघला जाणस्वानुभ
वें॥ ६०॥ जागृतीस्वप्न शुषुप्तिसी॥ तिंहिं अवस्थांसि जाणसी॥ म्हणवोनि ति
हिंसी॥ साक्षी नैव नन्य तुं॥ ६१॥ जागा म्हणोनि जाणसी॥ स्वप्न म्हणोनि स्वप्ना
वस्थेसि॥ नीद्रा म्हणोनि शुषुप्तिसि॥ जाणता तूं चि॥ ६२॥ यालाकि तिंहिं अ
वस्थांवेगळा॥ तुं अससी गा निराळा॥ तुं जाणणे चि निखिळा॥ तो चि तुं
गा॥ ६३॥ शुषुप्ति अवस्था आणि देह कारण॥ प्राज्ञ अभिमानि आणि हृद
स्थान॥ मुर्छनानंद आणि तमो गुण॥ जाणता तुं चि॥ ६४॥ हा तमो गुणा- ·॥१५॥:
चा प्रपंच विस्तार॥ यासि जाणता तूं चतुर॥ आणि त्रिगुणांच्या संव्हार॥
तुं वां केला॥ ६५॥ रजसत्व तम विरहितु॥ जालासि तुं निस्त्रो तुं॥ चुकलासि

·॥प्र०॥: ·॥१६॥:

जन्ममृत्यु॥ अक्षइ जालासी॥ ६६ हें सर्व नहोनि सर्वांतें॥ निराकार निरा ·॥दी०॥:
भास जाणतें॥ निरालंब आणि यातें॥ जाणता जालासि तुं॥ ६७॥ आप
णासें चि पाहें हे तुं॥ जाणावयासि तरि जाणणे तें तुं॥ हे सा अखंड हे तु॥ अ
नुभवित असे॥ ६८॥ जें जें तुं जाणसि तितुकें मी नव्हे म्हणोनि सांडसी॥
तरी जाणणे चि उरसि॥ तुं च तुं पैं॥ ६९॥ सर्व जितुकें जाणितलें॥ तितुकें हि
सांडलें॥ मग न सांडवे ते चि उरलें॥ तें चि तुं गा॥ ७०॥ जितुकें तुज दिसे॥
तितुकें नव्हेसि परियेसें॥ देखतें चि उरलें असे॥ तो चि तु आपण॥ ७१॥
जें जें तु जकळलें॥ तुं तयां विगळे॥ सकळ कळोनियां निराळें॥ तें चि तु आ
पण॥ ७२॥ सकळांसि जाणणे जाण॥ तें चि उरलासि आपण॥ तें जाणावें

कवण॥ विचारिपां॥ ७३॥ मगनेणणे सारिखें उरलें॥ शुन्याप्रमाणें देखिलें॥
तें रुप आपलें स्वसंवेद्य जाण॥ ७४॥ जें जाणणेयेकवटलें॥ मग जाणणें तें रा
हिलें॥ तुस थें विउरलें॥ आपणेंवि॥ ७५॥ जें जाणणेयेकवटलें मग जाण
णें तें राहिलें॥ तेथें मन राहिलें॥ चित्त समरसलें॥ तेथें बोलणें खुंटलें॥:
स्वस्वरूपें चितें॥ ७६॥ ऐसें तंपद शोधिलें॥ आप आपणातें गवसिलें॥
ब्रह्मीभूत तो जित्मणितलें॥ योगिराजु॥ ७७॥ इतिश्री प्रकाशदीपे गुरु
शीष्य संवादे कारणदेह निरशनं नाम त्रितियप्रकरणं समाप्तः॥ श्रीरा॰ ॥३६॥:
मचंद्राय नमः॥ आत्मयाचें जाणणें॥ तें महाकारण म्हणणें॥ आपणास
जाणावयास्फुरण॥ तें ज्ञान जें कां॥ ते सूर्याचि प्रकाशदिपिका॥ तेथें तु
॥१॥

॥प्र०॥: [illegible]र्यावस्था॥ सर्वसाक्षिणि सर्वव्यवस्था॥ तैसि तुर्या॥ २॥ मि नव्हे स्थुळ ॥दी०॥:
सुक्ष्म कारण॥ ऐसा आपणासि जो जाणे॥ तुर्यव[illegible]रखुण॥ तोळखावि स्था
॥३७॥: ॥ ३॥ जागृती स्वप्नसुषुप्तिसि॥ जो जाणे तिहीं अवस्थेसी॥ ते तूर्यपरि
येसि॥ सर्वसाक्षिणी॥ ४॥ जैसा सू[illegible]र्य आणि सूर्यप्रकाश॥ दीवा आ
णी उजेड जैसा॥ तैसी तूर्या आत्मप्रकाश॥ ज्योतीरूप गा॥ ५॥ तेथे प्र
त्यगात्मा अभिमानी॥ निरामय निर्गुण आत्मज्योति॥ तो जेथें अभिमानि
तो चितुं गा॥ ६॥ अविद्यामय प्रपंचु॥ तो लटिका मिथ्याचु॥ मी प्रपंच[illegible]न
व्हे हा निर्वंचु॥ मासा मजची॥ ७॥ निर्मळ निर्गुण निश्चळ॥ तो हि मी
सकळ॥ ऐसा जो मी केवळ॥ तो प्रत्यगों अभिमानी॥ ८॥ हा प्रत्यगा ला

निं

गळा

१७

त्मा अभिमानि ॥ नव्हेसि तुज दिसें ह्मणोनि ॥ मूर्ध्निस्थान आनंद भोग
दोनी ॥ हें नव्हेसि तूं ॥ ९ ॥ शुद्ध प्रपंच शुद्ध सत्व गुणी ॥ याहि वेंहो वुनि
रालंबसा सी ऐसें मानुनी ॥ तुं स्वयं प्रकाश ॥ १० ॥ तुं शुद्ध जाणपणें विरा॰
सी ॥ शुद्ध चैतन्य तुं विपरियेसि ॥ सर्वदांही जाणसी ॥ आपुलें प्रकाशें तु
॥ ११ ॥ सकळांसि जाणितलें ॥ तें जाणणें विउरलें ॥ तें वि आपुलें ॥ जा
णरुप ॥ १२ ॥ जें जें तुं जाणसी ॥ तें तुं नव्हेसि ॥ मग वुरलासि ॥ तें वि तुं गा
॥ १३ ॥ जे उरलासि तयातें ॥ आणिक कोणि नाहीं जाणतें ॥ तें वि जाणे
सकळातें ॥ स्वयं प्रकाशु ॥ १४ ॥ तुसा तुं प्रकाशशी ॥ दुजें हारउनि आ
पणासि जाणसी ॥ तेंहीं जाणणें जाणसी ॥ तुचि ज्ञानें ॥ १५ ॥ सांडुनि

॥श्र०॥ ॥री०॥

॥१८॥

दुजेपण ॥ तुं वि उरलासि आपण ॥ तेथें कवण तुज वांचुन ॥ जाणता पैं ॥ १६ ॥
आपुले प्रकाशे शी ॥ सूर्य दावी आपणासी ॥ तैसा आपुले प्रकाशीं ॥ देखता
तूं ॥ १७ ॥ तैसि तुझी प्रकाशना तूर्या ॥ ते गिळि लिपरतोनियां ॥ मग उरला
सि नेणणें होउनियां ॥ शुंन्यासारिखा ॥ १८ ॥ आपुलिया उजेडासी ॥ सू
र्य परतोनि ग्रासी ॥ मग देखे आपणासी ॥ स्वस्थानि तो ॥ १९ ॥ शुन्यासा
रिखा मी शुन्य ह्मणिजे ॥ सकळ शास्त्रीं उपमा दिजे ॥ परी शुन्य नव्हेसि
जें ॥ चैतन्य तु ॥ २० ॥ शुन्य तेंहि जाणसी ॥ ह्मणोनि तुं शुन्य न होसी ॥
कांहीं नाहीं सासी ॥ शुन्य ह्मणती ॥ २१ ॥ तुं निराकार निराभास जें ॥
निर्गुण निर्विकार जें ॥ निश्चळ निरालंब अविनाश जें ॥ परमस्वरुप तुं
॥ २२ ॥

आतां असोंहें सकळ ॥ परमस्वरूप केवळ ॥ तुं जाणणें विनिर्विळ ॥ स्वयं
प्रकाश ॥ २३ ॥ ऐसें अखंड खुणा ॥ वोळखें आपणा ॥ दुश्चिताये कक्षणा ॥
होउं नको ॥ २४ हें दुश्चितपण ॥ तें चि जाण अज्ञान ॥ लोपकरी आपण ॥
देखोनेदी ॥ २५ ॥ जव दुश्चिता होतासी ॥ तव आपणासी चुकसी ॥ आणि
कांसिं न दिससी ॥ मग धावसि भ्रांतरूपें ॥ २६ ॥ म्हणोनि क्षणेक न व्हे दु
श्चित ॥ आपणासिं आपण पाहात ॥ गवसिला अवचित ॥ सुकृतें येकें ॥ २७ ॥
तु सातुं दुचिता होसी ॥ नरी तुं आपणा चुकसी ॥ साबावोनि देहा धरि-
सी ॥ मी म्हणोनियां ॥ २८ ॥ यालागिं देह भ्रमण साडीं ॥ आपणातें नि ॥१८॥
वडीं ॥ जैसा सारा काढी ॥ निवडोनि सोनें ॥ २९ ॥ तैसें स्थुळ शुक्ष्म कारण

॥प्र०॥ महाकारण ॥ शोधोनि कादी आपण ॥ मग दुश्चिताये कक्षणा ॥ दिसंबोन ॥दी०॥
॥११॥ को ॥ ३० ॥ निसा निस तुजा तुं पाहासी ॥ नरि देहापासुनि सुटसी ॥ मग स्वरू
पहोसी ॥ जितावतुं ॥ ३१ ॥ मियेपणें आकारें ॥ तें विचारि तांतह्वनि धीरें ॥
रा जे जीव स्फुर्तिस्फुरे ॥ दिसें निर्लबिं ॥ ३२ ॥ तें निरालंब निरंजन ॥ जीवाचें
जन्मस्थान ॥ म्हणोनि होइं लीन ॥ तेथेंचि पैं ॥ ३३ ॥ जावोनि येकांत आसनी ॥
मन इंद्रियें आवरोनि ॥ मग आपणासि न्याहाळुनि ॥ राहिजे स्वरूपसिद्ध ॥ ३४ ॥
कवडाळा पक्षि जैसा ॥ आकाशाहुनि न्याहाळी मासा ॥ लक्षलाघुनि तैसा ॥
धरोनि कादी ॥ ३५ ॥ जैसा गवसिला सिसुसातु ॥ लक्षीन विसंबे हें तुं ॥ आ
प आपणातें होउनि पाहातु ॥ निश्चिंतपणें ॥ ३६ ॥ जिकडे वृत्ति धावे ॥ ति

कडेमव जावें ॥ चित्त आवरोनि धरावें ॥ चित्स्वरूपीं लावावें ॥ सपासणा ॥ ३७
धनुर्धर काय करी ॥ बाण सोडोनि विंदाना वरी ॥ जंव भेदे तंव वरी ॥ दृष्टित नव्हे
॥ ३८ ॥ तैसें चित्स्वरूपीं लक्षी ॥ जंव समरस होय सुखी ॥ मग सुलीन दशा नि
कि ॥ पावसील ॥ ३९ ॥ प्रथम स्वरूपीं मन ठेवितां ॥ होय आपणासि देखतां ॥
परी संडे संसारचिंता ॥ धरूं धांवो लागे ॥ ४० ॥ मागुतें मन वळोनि ॥ आपणा
सि न्याहाळुनि ॥ मी ऐसें मानुनि ॥ ठेवीं स्वस्वरूपीं ॥ ४१ ॥ मग कांहीं लागे
न लागे ॥ थोडें बहुत राहु लागे ॥ येकायेकीं न है रोडगें ॥ साधिल्या वांचु
नि ॥ ४२ ॥ मग साधितां साधितां साधे ॥ परब्रह्मीं चित्त बोधे ॥ आत्मस्वरूपीं ॥ ३९ ॥
आनंदे ॥ राहे तेथें विपैं ॥ ४३ ॥ पावलें मन आनंदातें ॥ आपुलें स्वस्वरूप बो

॥ अ० ॥ धातें ॥ चालिलें ऊर्ध्वपथें ॥ न फिरे माघारें ॥ ४४ ॥ मग स्वरूपीं चित्त मुरे ॥ केवळ दी०
जाणणें चि उरे ॥ सुखाचा हि स्पुंद उतरे ॥ ते सुलीन दशा ॥ ४५ ॥ जाणणें उरे परि
स्वरूप जाणणियातें ॥ परमैंत्य जे नयातें ॥ तें चित्तुं निरुतें ॥ परब्रह्म गा ॥ ४६ ॥ जें
॥ २० ॥ जाणणें सर्वांतें जाणतें ॥ आपण चि उरे जेथें ॥ जाणावया कवण तेथें ॥ दुजा
आहे ॥ ४७ ॥ स्वरूपाचें जें स्फुरण ॥ तें विदेह महाकारण ॥ तें चि पाहासि तुं आ
पण ॥ निजरूप ॥ ४८ ॥ परी करोनि येकाग्र मन ॥ साधिल्या वांचुन ॥ न करि
तां येकाग्र साधन ॥ स्थिर न होय ॥ ४९ ॥ याच्या दहने होति पापरासी ॥ सह
ज समाधी बोलिजे यासी ॥ ध्यान असें ज्याचे मानसीं ॥ अखंडित ॥ ५० ॥
अथवा असे मनीं ध्यान ॥ आपणियां लक्ष ठेवोन ॥ तरी न लगे साधन ॥

सहजस्वरुपी ।।५१।। तो आपणासि आपणा न्याहाळितां ।। क्षणा येकं नव्हे दुश्चिता ।।
लोकामाजि असतां ।। ते थिंचा तो नव्हे ।।५२।। ऐसा इंद्रियांचा व्यापार ।। इंद्रियें मी
नव्हे निर्धार ।। मी वस्तु रुप निर्विकार ।। सर्वसाक्षी ।।५३।। इंद्रियांसि मी जाणता ।।
इंद्रियें मी नव्हे सर्वथा ।। तो न लिंपे करितां ।। सर्व कर्मे ।।५४।। बैसला उसाचा लु
तां ।। क्षणभरि नव्हे दुश्चिता ।। आपणासि न्याहाळितां ।। आखंड तो ।।५५।। नि
मिषोनिमिष मन आवरी ।। आपण कोण ऐसें विचारी ।। विचारो निजं ववरि
अंतरीं ।। तो मी विजाणे ।।५६।। विचारज यापासूनि ।। तो मी कोण ऐसें मानुनि ।।
मी कोण विचारुनि ।। मीच बोलिलो कीं ।। मन जेथें जेथें जाये ।। या मनासि जाण
ता हे ।। फुलासरिसा फिरता हे ।। परिमळ जैसा ।।५८।। जिकडे मन जाये ।। जाण ।।२०।।

।।श्र०।। णे तिकडे होय ।। घरासरिसें फिरता हे आकाश जैसें ।।५९।। चित हें मा ।।टी०।।
सें चंचळ ।। न राहे क्षण एक निश्चळ ।। तेंही मीच जाणे सकळ ।। जाणतें
तें मि चि ।।६०।। जैसा फुलाचा परिमळ ।। फुलिं असोनि फुला वेगळा ।।
।।२१।। तैसा चित्त चतुष्टयाचा खेळ ।। परि तयासि वेगळा ।।६१।। हें स्थुळ देह
मरे ।। पंचभूतें पांचां ठाइं विरे ।। मग लिंग देह उरे ।। निज कर्मे सहित ।।६२।।
तो पापपुण्य सहित सहजीं ।। पडे अज्ञान कारण देहामाजी ।। तेथुनि
केलीं कर्मे सहजीं ।। पावे स्वर्ग नर्क ।।६३।। ते स्वर्गी कां नरकीं ।। तेथिं वेदे
ह पेवोनियां किं ।। मग मन इंद्रियें फाकीं ।। भोगावयासि ।।६४।। तेथि
चा भोग सरे ।। मग मृत्यु लोकीं अवतरे ।। ऐसा सीपासी बारे ।। नाना पंथें ।।६५।।

जैसा घटसंगी आकाश ॥ सोंवताही दाहि दिशा ॥ मनोलिंगदेहा सवें तैसा ॥
आत्मा भोंवत दिसे ॥ ६६ ॥ स्थुळसूक्ष्म कारण ॥ जीवासहें त्रिबंधन ॥ म्हणो
नि सोडवितें आपआपण ॥ या देहापासुनि ॥ ६७ ॥ स्थुळदेहाचा आकार ॥
मनचित्ताचा व्यापार ॥ आज्ञानाचा करि संव्हार ॥ वोळखें आपणा ॥ ६८ ॥
तिंही देहा वेगळा ॥ होवोनि मां निराळा ॥ जाणणे मी चि केवळा ॥ ऐसा ध्यान
स्त ॥ ६९ ॥ पंचभूतें पंचविसां औं शावें ॥ स्थुळदेह माझें वेचे ॥ पंचविसां
कळा चें ॥ लिंगदेह माझें ॥ ७० ॥ या दोंहीसमीच जाणे ॥ तो मी कवण मी ॥२१॥
चि मजनेणे ॥ मज नेणे म्हणोनि मीच जाणे ॥ तयानेणणी यासि ॥ ७१ ॥
तरी मी चि जाणेतें ॥ नेनणे अज्ञान कारण देह निरुते ॥ ऐसिया परि आप

॥प्र०॥ णातें ॥ करि देहा वेगळा ॥ ७२ ॥ तया अज्ञानें गोविलें ॥ मग स्थुळ देह पा ॥दी०॥
ठिला विलें ॥ लींगदेह पाठीं लाविलें ॥ लक्ष चौऱ्यासिं योनि ॥ ७३ ॥ मुळा
ज्ञानासि करि संव्हार ॥ तवरा हिला स्थुळसुक्ष्माचा विचार ॥ मग तु देवे
॥२२॥ रसार ॥ संसाराची ॥ ७४ ॥ म्हणोनि व्हावे स्थुळसुक्ष्मातित ॥ त्रिभुवन
निर्भय निश्चित ॥ चुकले स्वर्गनर्क पंथ ॥ गर्भवासाचे ॥ ७५ ॥ याला
गि तो ध्यानस्त ॥ आपआपणा न्याहाळित ॥ क्षण येक दुश्चित ॥ विसंबे
ना ॥ ७६ ॥ न करी संन्निधान कवणासी ॥ बोलणे नावडे जगासी ॥ आप
ला आपण मानसीं ॥ सावचित ॥ ७७ ॥ असे उदास घराच्यारी ॥ अथवा
कोणेयिके व्यापारीं ॥ परी स्वरुप मना भीतरी ॥ विसरेना ॥ ७८ ॥ जरी

भासलागृहाश्रमी ॥ तरीवुडासअसेसंसारधर्मी ॥ ह्मासिअज्ञानाचिविघु
र्मि ॥ बाधोंनशोके ॥ ७९ ॥ सुखजालियामनिनेघेसंतोष ॥ दुःखजालिया
नेघेत्रास ॥ अखंडउदासरस ॥ सेवितसे ॥ ८० ॥ लाभजालियानकरीअभि
लास ॥ हाणिजालियानकरीशोक ॥ जिणियाचासंतोष ॥ मरणाचेंदुः
खनेघेमनी ॥ ८१ ॥ अनंतवेळशरीरहेंजालें ॥ कितनाहिइतुकेवेळना
सलें ॥ परीआत्मस्वरूपउरलें ॥ अविनाशह्मणोनियां ॥ ८२ ॥ पुरुषफा
डीदिंडेंवस्त्राचीं ॥ परिआपणस्वयेंतैसाचि ॥ नेसिंकलेवरेंसांडोनिजी ॥२२॥:
र्णदेहासी ॥ नव्याशरीरासिघेनजाय ॥ ८३ ॥ अनंतप्रलयजाले ॥ परि
लींगदेहअसेउरलें ॥ तेंधावोलागलें ॥ स्थुळदेहासी ॥ ८४ ॥ जंवलिं

॥म०॥: गदेहनतुटेचि ॥ तवसंसारनचुकेचि ॥ तंवमुळनतुटेचि ॥ आशानाचें ॥ ८५ ॥ ॥दी०॥:
मीस्वरूपींनिराकार ॥ मीअक्षईअमर ॥ जन्ममरणाचें ॥ मजकायसा ॥ ८६ ॥ भार
ऐसेंसुखदुःखअनंतवेळां ॥ भोगितांनाहिंकांटाळा ॥ ह्मणोनिसंसारसा
॥२३॥: खळा ॥ नतुंफेतुं ॥ ८७ ॥ ऐसाजोसुटलामनापासोनि ॥ तोयोगीतांबांध
लाकाशानि ॥ तोसावचितध्यानी ॥ बैसलाअसे ॥ ८८ ॥ मनातेंआवरी ॥
आणिइंद्रियातेंव्यापारी ॥ घडलायोगतोश्रीहरी ॥ अर्पणकरीनिर्धा
रें ॥ ८९ ॥ हस्तपादादीकचालती ॥ मनअसेयेकनिश्चिति ॥ स्वरूपाचे
येकपंक्ति ॥ बैसलाअसे ॥ ९० ॥ हस्तपादआवरोनि ॥ बैसलाअसेआस
नी ॥ विचारितअसेमनी ॥ तोदांभिकजाणावा ॥ ९१ ॥ मनजिकडेजि

कडे देखे ॥ तिकडे तिकडें मोकळें ॥ नुसधे साकिले डोळे ॥ तो काय करी ॥ ९२ ॥
कोल्हाटी बाले नाडियावरी ॥ चक्रें सोवती दोहीं करीं ॥ खडू हनुवटीवरी ॥
धरिलें असे ॥ ९३ ॥ इतुके ठाईं तो व्यापारी ॥ लक्ष खडू डोलावरी ॥ तैसा भ
सोनि संसारीं ॥ स्वरूपीं लक्ष सावचित ॥ ९४ ॥ सर्व भूतीं आत्माराम ॥ ना
रायण हरि पुरुषोत्तम ॥ म्हणोनि न राखावा ग्राम विषम ॥ अवघ्यां जि
वासी ॥ ९५ ॥ सर्व भूतांमाजि आपणासि देखे ॥ कां सर्व भूतांमाजि आप
णेंचि वोळखे ॥ तो अवतरला स्वसुखें ॥ परब्रह्ममूर्ति ॥ ९६ ॥ स्थूळ सूक्ष्म
कारण ॥ मी नव्हे ऐसा जाण ॥ सर्वां भूतीं आपण ॥ मीचि कीं गा ॥ ९७ ॥ ॥२३॥
सर्व भूतांमध्यें जाणणे ॥ तोचि मी आपण ॥ ऐसें सर्व भूतिं पाहणे ॥

॥श्र०॥ आपणासि ॥ ९८ ॥ जागृती स्वप्न सुषुप्ति ॥ मीचि जाणे सर्व भूतीं ॥ महाकारण ॥दी०॥
तुर्ये चिस्फुर्ति ॥ मज चीकळली ॥ ९९ ॥ विश्व अवघें पंचभूतें ॥ त्यामाजि जा
णणें मीच निरुतें ॥ तेथें जें जें दिसे तें ॥ माझें च देहीं ॥ १०० ॥ येके मृत्तिकेचे
घर जाले ॥ अंतरीं आकाश येक कोंदले ॥ तैसें पंच भूतां माजी आत्म हवि
॥२४॥ स्तारलें ॥ जगत्रय हें ॥ १ ॥ म्हणोनि विश्व म[illegible]ं जमध्यें हें दिसे ॥ वि
श्वावेगळा मी नसे ॥ नरनारी परि ऐसें ॥ सर्व मीचि ॥ २ ॥ अणुरेणुमा
त्रापासुनि ॥ ईश्वर पर्यंत विस्तारुनि ॥ मीचि नांदत असे त्रिभुवनी ॥
आत्मस्वरूप ॥ ३ ॥ ऐसें बोधितां याव मी ॥ जो मिळाला परब्रह्मीं ॥ सुट
ला तो अज्ञान कर्मी ॥ म्हणे ब्रह्म लिं भूतो जी ॥ ४ ॥ याप्रकाशादि पाचि

वोवी ॥ आपआपणासी दावी ॥ आज्ञाना पासो निउठवी ॥ निमिष्या मा
जी ॥ ५ ॥ इतिश्रीप्रकाशदीपे ज्ञानदेवविरचिते गुरुशिष्यसंवादे महाका
रणनिरज्ञानेनामचतुर्थप्रकरणं समप्तः ॥ ४ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु
श्रीरामजयरामजयजयरामः ॥ श्रीकृष्ण ॥ श्री नारायण ॥ संख्या ३२५